

LA CASA COMALAT

La Casa Comalat

Fig. 1 - Retrat de Salvador Valeri Pupurull (1873-1954). (Arx. part. Lluís Cantallops)

Que Joan Comalat Ventura¹, prestamista i probablement afeccionat a l'art i les antiguitats, tenia una especial predilecció per l'arquitecte Salvador Valeri Pupurull (1873-1954), ho demostra el fet de recórrer a ell en dues ocasions: la primera va ser per projectar-li una casa, en el carrer de sant Eudald de Barcelona a la zona de Vallcarca, coneguda amb el nom de la Torre de sant Jordi, la qual va ser finalitzada cap a 1908, i la segona, per tal que li projectés la que esdevindria l'edificació batejada amb el seu cognom, la Casa Comalat.

Es tractava d'aixecar una construcció a la zona de l'Eixample, la millor zona de Barcelona, amb façana al llavors carrer d'Argüelles (la futura Diagonal), i la part posterior al carrer Còrsega; es va construir entre 1906 i 1911 i ha esdevingut un dels edificis modernistes més emblemàtics del període.

A través de testimonis orals ens arriben unes informacions que ens ajuden a completar la història: sembla ser que Comalat va tenir problemes per poder costejar les despeses de la casa i arribà a un acord amb Damià Mateu qui li oferí un vitalici². D'aquesta manera, Mateu hauria de fer-se càrrec de la financiació i acabament de la construcció a canvi de cedir-li l'entresol de la casa de per vida, mentre la família Mateu residiria a les plantes superiors.

La Casa Comalat, posteriorment Mateu, pertany al primer període de l'arquitecte Valeri Pupurull caracteritzat per una visió molt personal del Modernisme i constitueix, sens dubte, "l'obra més significativa de la seva actuació professional"³: el propi arquitecte la considerava una obra d'aital importància que, en el procés constructiu, traslladà el seu estudi a la planta baixa de l'edifici.

Entre els anys 1899 i 1911 l'Ajuntament de Barcelona va organitzar uns concursos anuals per premiar els edificis construïts baix el concepte modernista. L'any 1911, tot i que el premi es va concedir a la fàbrica de filatures i teixits de cotó de Casimir Casarramona, situada en el carrer de Mèxic, obra de Puig i Cadafalch, una de les cases modernistes contemplades va ser la de Joan Comalat, de Salvador Valeri⁴. (Fig. 1).

L'edifici ha estat qualificat com un dels més espectaculars del modernisme barceloní; van treballar en l'ornamentació els millors artesans de l'època: la decoració de ceràmica va ser realitzada per l'artista Lluís Bru i Salelles⁵, i la dels vitralls per l'empresa Rigalt i Granell⁶. (Fig. 2).

La façana principal en pedra, disposa de formes orgàniques i un coronament amb barret d'arlequí en ceràmica vidriada verda; la façana posterior és considerada com una de les més originals de tot Barcelona.

Tots els detalls estan tractats amb un gust exquisit, el mobiliari i les llums del vestíbul o les espieres. En l'ornamentació utilitza formes de derivació floral planes, en relleu, en pedra, trencadís de ceràmica vidriada, esgrafiats, mosaic romà, ferro forjat, llautó, fusta, guix policromat. (Fig. 4). A la façana posterior del carrer Còrsega (Fig. 5), a partir de l'entresol, Valeri va abandonar el paral·lelisme i va compondre unes

1 Fins el moment no ha estat possible aconseguir les dates extremes de Joan Comalat.

2 Informacions facilitades per Miquel Capo Mateu, nét de Damià Mateu, i Lluís Cantallops Valeri, nét de l'arquitecte.

3 Cantallops Valeri, Lluís "Salvador Valeri i Pupurull, 1873-1954" Cuadernos de Arquitectura, 1966, núm. 63, p.15-19: ii.

4 Cirici Pellicer, A. "El arte modernista catalán" Barcelona, Aymà, 1951.- 475 p.: 27 lams., p. 85

5 Lluís Bru Salelles (Ondara, (1868-Barcelona, 1868) Mosaïcista i escenògraf. Va aprofundir en la tècnica del mosaic a Venècia. Va sobresortir en el disseny de ceràmica i va esdevenir el dissenyador de la fàbrica Pujol i Bausis. La decoració de mosaics i trencadís del Palau de la Música és obra seva. Va treballar pels principals arquitectes modernistes: Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch, Enric Sagnier o Salvador Valeri Pupurull.

6 MasPOCH, Mònica Galeria d'autors: ruta del modernisme. Barcelona: 2008

Antoni Rigalt Blanch (1861-1914) va ser pintor, dibuixant i vitraller modernista. Va ser professor de l'Escola de Belles Arts de Barcelona. L'any 1888 va rebre la Medalla d'Or a l'Exposició Internacional de Barcelona. Va realitzar els vitralls de nombroses cases barcelonines (com els de la Casa Lleó i Morera o els del Palau de la Música). Va fundar juntament amb Jeroni Ferran Granell, arquitecte, un taller de vitralls artístics "Rigalt i Granell".

Fig. 2 - Vidriera interior de la Casa Comalat. (Fot. Inés Padrosa)

Fig. 3 - Dibuix de Salvador Valeri Pupurull de la façana de Casa Comalat. (AHCAC-Barcelona)

Fig 4 - Detall escala Casa Comalat. (Fot. Inés Padrosa)

Fig. 5 - Detall decoració façana carrer Còrsega. (Fot. Inés Padrosa)

tribunes articulades amb sortints de dimensió variable creixent cap al centre de la façana. A partir de la 3ª planta les tribunes es desdoblen en correspondència al desdoblament dels habitatges de l'interior. Valeri va instal·lar, per primera vegada, persianes.

L'arquitecte Valeri també tenia aficions artístiques ja que a més d'ocupar-se de l'elaboració dels plànols preparava els dibuixos dels vitralls a mida natural, un dels elements decoratius més rellevants; destaquen els monumentals vitralls de les galeries posteriors amb una temàtica diferent a cada pis. Malauradament, tot aquest llegat desapareix durant la guerra civil quan un desgraciat incendi en el seu despatx, situat en el passatge Permanyer, va esvair el treball de la seva vida. Per sort, el seu nét Lluís Cantallops disposava d'alguns dibuixos⁷ entre els quals figuraven les plantes de Casa Comalat i un de la façana, aquest fet a llapis i sobre cartró, el qual es salvaria de la crema en servir de suport a la part posterior d'un quadre. (Fig. 3).

Una bona part de la col·lecció de camafeus va ser reunida per Damià Mateu a la Casa Comalat que en arribar la guerra Civil va ser desallotjada i ocupada per membres de la F.A.I. Quan Mateu la recuperà, trobà la col·lecció escampada pel terra i malmesa. El mes de maig de 1942, a Barcelona té lloc una exposició muntada per les autoritats governatives per tal de mostrar material recuperat després de la guerra civil i adjudicar-lo als propietaris, allà s'hi troben diverses peces que havien estat propietat de Mercè Mateu Pla i que van poder ser retornades després de fer-ne la corresponent reclamació.

⁷ Aquest material fa uns mesos ha estat cedit pel sr. Cantallops a l'arxiu del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Barcelona.